

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

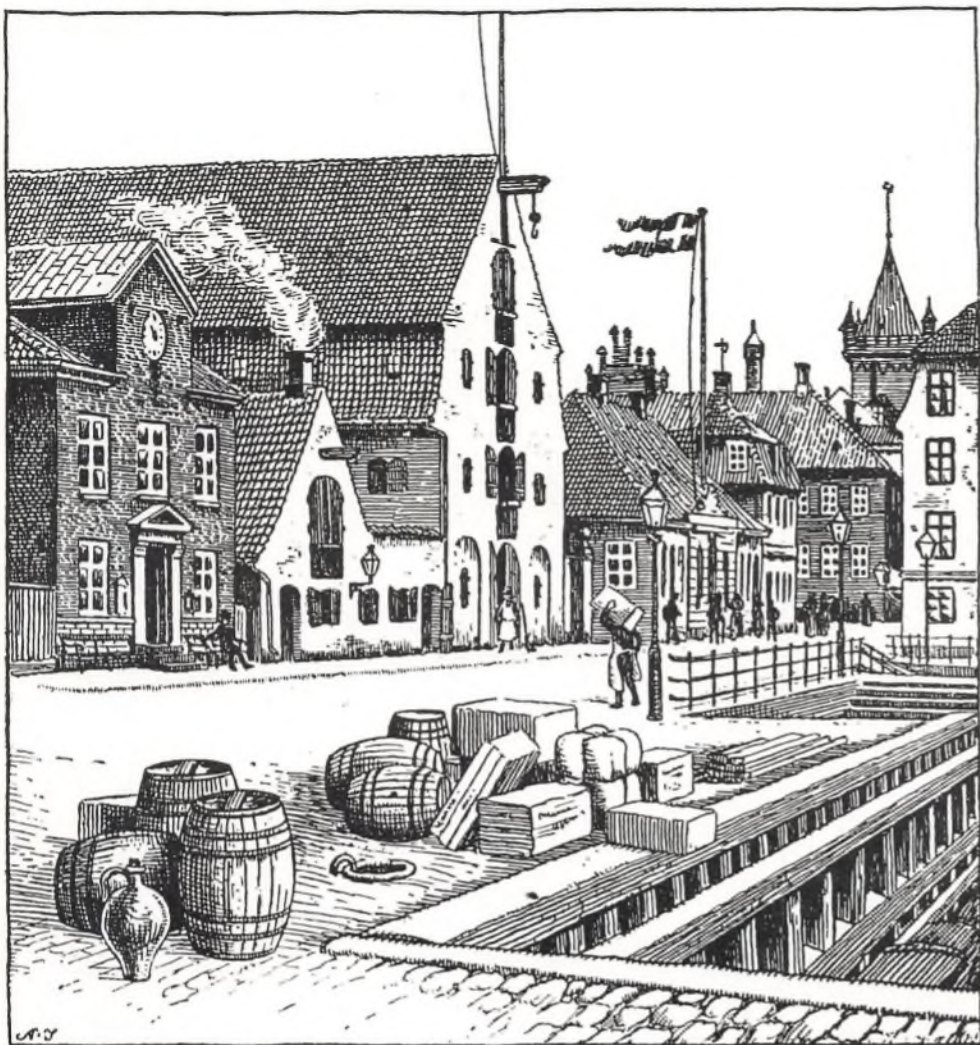
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM

MEDLEMSBLAD FOR HELSINGØR MUSEUMSFORENING * NR. 1 1988

Christian IV

Christian den Fjerde-året, som fejres i anledning af 400-året for hans overtagelse af kongeværdigheden, markeres over hele landet ved forskellige arrangementer. Således også i Helsingør, der vel mere end nogen anden dansk provinsby er overordentlig vel-forsynet med storslåede minder om denne berømte konge og ikke mindst hans tid.

Ud over Kronborg og Marienlyst som de bedst kendte bygværker, omfatter minderne selve byen med en række spændende og velbevarede huse, ligesom byens to gamle kirker rummer utrolig meget fornemt inventar fra netop Christian den Fjerdens tid. Helsingør Kommunes Museer har valgt at lade disse minder in natura være "udstillingen" om kongen og hans livfulde tid, og i stedet tage andre og mere oversete sider af tiden op til behandling i en bredere tidsmæssig sammenhæng - om muligt i form af et historisk marked, teater, egnsspil og musik.

Endvidere arbejdes på en artikelserie i Helsingør Dagblad om Christian den Fjerdens tøjlesløse sundtoldsstad - søfartsbyen, laugene, håndværket, handelen, de fattige, de rige, heksene med videre.

Kenno Pedersen

REDAKTION

Birger Mikkelsen
(ansvarsh)

Kenno Pedersen

Lars Bjørn Madsen

Næste nummer af "Forening og Museum" udkommer i juni 1988. Stof til bladet er meget velkomment og bedes sendt til Bymuseet, Hestemøllestræde 1, 3000 Helsingør, senest 20 maj 1988.

-redaktionen-

INDHOLD

Annette Aagaard:
Et kammagerværksted.....side 3

St. Bering Jacobsen:
Oldsager.....side 5

Kenno Pedersen:
Homo Ludens
.....side 6

Annette Aagaard:
Med Løvefødder
og Gesvejsninger
.....side 7

Lars Bjørn Madsen
Atter Gravfred
.....side 8

Poul Korse:
Lokalhistoriske
nyudgivelser og
arrangementer
.....side 11

ET KAMMAGER VÆRKSTED

Arbejdet med ben og horn har været kendt siden de ældste tider. Det har kunnet konstateres gennem arkæologernes søgen i køkkenmøddinger, moser, begravelses- og offerpladser, hvor man har fundet våben, redskaber og smykker af begge materialer. Det har vist sig, at forarbejdningen og brugen af ben og horn i den daglige tilværelse har været mest almindelig i den ældre stenalder, tog noget af i den yngre stenalder, og da de forskellige metaller blev kendt, blev ben- og horn-genstandene reduceret til småting som knapper, kamme, nåle, smykker og småredskaber som fiskekroge og lign. Som kunsthåndværk og husflid har arbejdet med dette materiale imidlertid beholdt en

plads op gennem tiden, og da drejebænken blev kendt, gik dette arbejde ind i en ny fase, idet ben og horn er et taknemmeligt materiale for drejeren.

Det værksted bymuseet kan vise, har da også stået som en del af et drejerværksted, idet det har tilhørt drejermester Henrik Julius Hassel-

J. & L. NIEMANN

Edvard Munchsvej 9

3000 Helsingør

OS. 2. 1922.

berg, som levede fra 1830-1902, og som havde sit værksted i Bjergegade 13. Værkstedet blev senere videreført af hans søn, Georg Hasselberg.

Horn som arbejdsmateriale fås sædvanligvis fra okser, køer eller tyre og kunne købes opskåret og udpresset til hornplader, tyndere plader kunne fås af fåre- og gedehorn, de kaldtes laternehorn, hvoraf man fik de smukkeste fra England. Som navnet siger, brugtes de tyndeste og hvideste til lygteglas.

Når kammageren modtog en sådan hornplade skrabede han den først ren for ujævnheder med forskellige skrabejern, lige og buede, der har håndtag i

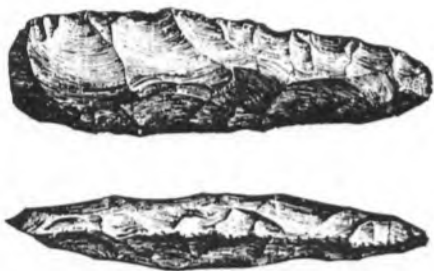

begge ender. Efter denne proceslagde han sine skabeloner på den, således at kamtænderne gik i hornets længderetning, ridsede formen af med en nål og savede derefter. Så bearbejdedes formen med fil og sandpapir, så kanterne afrundes, og skulle f.eks. en nakkekam være krum, måtte den opvarmes og sættes i pres et stykke tid. Dertil anvendtes forskellige tænger. Til fremstilling af en spiseske brugtes små blyforme, som anbragtes omkring den udsavede, opvarmede ske og derefter klemtes sammen med en skruetvinge eller i en høvlebænk. Man kunne også bruge hornet i dets oprindelige form og udnytte dets naturlige krumning til bægre, ringe m.m. Når genstanden var færdig udformet, blev den pudset og poleret, hvortil anvendtes pudseskiven, der kunne sættes i forbindelse med et drivhjul.

Annette Aagaard

OLDSAGER

En forårsdag for mange år siden gik jeg hen over de marker, der støder op til Teglstrup Hegn ved gartneriet "Skovbrynet". Jeg ledte efter oldsager og havde netop fundet nogle sorte afslag, da en mand kom imod mig med et jagtgevær over armen. Han spurgte interesseret, hvad jeg ledte efter på hans jord, og jeg fortalte om flintsagerne. Nogle år efter overtog han gartneriet og dybdegravede drivhuse. Under dette arbejde fandt hr. Bent Jensen i ca. 3/4 meters dybde tre store sten sat sådan sammen, så de dannede ligesom et kammer og her lå to flintøkser, hvoraf især den ene er meget smukt forarbejdet. De er begge

Kærneøkser som denne er fundet ved Skovbrynet.

fra jægerstenalderen.

Senere har jeg undersøgt egnen omkring Skindersø fra Nygaard mod Ålsgårde. På markerne ved Skindersøvej nr. 40 og 46 har jeg fundet meget flintaffald og enkelte redskaber: økser, skræbere, bor, flækker og mikrolitter m.m.

I forbindelse med registrering af fortidsminder og private-oldtidsamlinger i vor kommune har jeg besøgt de fleste ejendomme på denne egn, men desværre med et meget magert resultat. Fru Karen Hansen, Esrumvej 291 oplyste dog, at hun havde gjort

enkelte fund af flækker og afslag samt en slagsten. Den familie, der boede på Skindersøvej 46 indtil 1978, havde under tørveggravning fundet et hjortegevir og en sleben flintøkse. Fra hospitalet og til Nygaard har man tilsyneladende ikke gjort fund. Måtte læsere eventuelt ligge inde med oldsager eller oplysninger hører undertegnede og museerne herom !

Steffen Bering Jacobsen
Gl. Hellebækvej 45
Helsingør

Homo Ludens

- det legende menneske

Det kunne være titlen på en kommende særudstilling ved Helsingør Kommunes Museer. Legetøj vil nødvendigvis udgøre en væsentlig bestanddel af en sådan udstilling. Legetøj har eksisteret til alle tider og i mange forskellige udformninger til såvel udlænders som indendørs brug, men har altid på en måde afspejlet dagliglivet. Med "de nye tider" fik legetøjet en anden kulturhistorisk baggrund. Legetøj blev i højere grad købt færdigt. Der blev sum-

tidig mere af det, og det fik en større udbredelse i og med, at det blev billiggjort ved den industrielle massefabrikation. Museerne har allerede en lille, men ganske vægtig samling af legetøj, men vi kunne godt tænke os at få denne gjort større og mere repræsentativ. Vi ved, at meget legetøj bliver kastet bort og vil derfor gerne opfordre alle børn og voksne til at tænke på museerne, når legetøj af den ene eller anden grund skal smides bort. Christian på

10 år tænkte på museerne, da han ikke længere havde den store interesse for at beholde en del af sit gamle legetøj. Han afleverede det til museet. Her fik det et nummer og blev registreret med senere udstilling forøje.

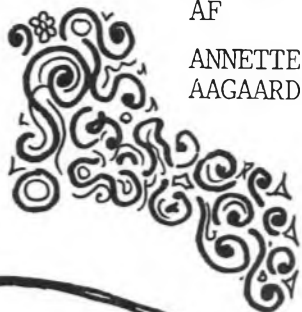
Kenno Pedersen

Med Løvefødder og Gesvejsninger

- et produkt fra Spies' kobbersmedie

AF

ANNETTE
ÅAGAARD

På kobbersmednes laugsfane ses som en art vartegn en skinnende kobberkedel, som nok var laugsmedlemmernes hovedartikel.

Bymuseet er ved køb kommet i besiddelse af et flot eksemplar, en kedel på tre ben, udsmykket med punslede ornamentter, rocailler, sløjfer og blomster. På hanken er den stemplet: W. Spies Helsingør. Kedlen er udført ca. 1865 af Johan Heinrich William Spies, som blev kobbersmedemester i Helsingør 1857. Han boede med familien i Stjernegade 13, og gennem annoncer kan man se, at han også har deltaget aktivt i byens liv. Efter en børnegudstjeneste i julen 1883 modtager han bortkomne effekter, og i 1877 modtager han tilmeldinger til Industriskolens kursus. I december 1879 har han fået 5 års eneret på fremstilling af en mælkekøler, han har opfundet. Han har forskellige lejligheder til leje og averterer efter læredrenge.

Tydeligt nok en aktiv mand, et godt forbillede for hans senere så kendte oldebarn Simon Spies. Kobberkedlen er et smukt stykke håndværk med den karakteristiske slaglodning i bunden og de usædvanlig mange forsiringer. Man kan næsten med smødesvend Madsen i Hostrups komedie "Genboerne" udbrøde: "Blankt Messing med Løvefødder og Gesvejsninger. Saadan Noget ser man ikke hver Dag."

ATTER GRAVFRED

GENOPSTILLING AF DE GAMLE
GRAVMONUMENTER PÅ HELSINGØR
KIRKEGÅRD

Da man i 1960'erne besluttede at omdanne Kongensgade til den indre bys hovedfærdselsåre, kostede det som bekendt store kulturhistoriske tab. Foruden nedrivningen af alle de smukke gamle huse langs Kongensgades nordre side, fordrede hensynet til den øgede trafik også inddragelsen af en stor del af Helsingør Kirkegårds ældste del til vejanlægget. Ligbærerlaugets gamle ligvognshus måtte rives ned og en lang række gamle spændende gravminder over kendte helsingørske slægter som Marstrand, van Mehren, Tegner, Knox, Mullens, Olrik, Purgan, Unna og mange flere måtte sløjfes. En del af gravstederne blev flyttet længere ind på kirkegården, således familien Olriks fine gravmonumenter, der idag står ved muren langs Nygade, så nær ved deres

8

Købmand Christian van Mehrens meget fornemme gravmåde fotografert omkring 1925. Nu får det atter lov til at stå op ad muren med det samme hus i baggrunden.

oprindelige plads som muligt. De fleste gravsteder blev dog sløjfet helt. Man var imidlertid heldigvis så pietetsfuld, at man valgte at gemme de gravmonumenter, som man anså for så værdifulde, at de ikke kunne destrueres. De blev derfor opstillet ved kirkegårdens materialhus ved I.L.Tvedesvej.

Blandt disse var købmand Christian van Mehrens meget fornemme monument som man tilskriver den kendte stenhugger Frantz Nay (o.1766-1823). Det er en af Helsingør Kirkegårds største kunsthistoriske seværdigheder, næppe overgået af andet end general F.E.Ohlogges store monument ved indgangen fra Nygade. Slægten van Mehren efterlod sig flere fine gravmæler, der sammen med bl. a. en del af slægten Tegners og slægten Mullens gravmæler blev reddet ved vejudvidelsen. Disse gravmonumenter stod alle langs den gamle mur ud mod I. L.Tvedesvej, og Helsingør Kommunes Museer har nu sammen med kirkegårdsinspektør Bent Christiansen lavet et forsøg på en

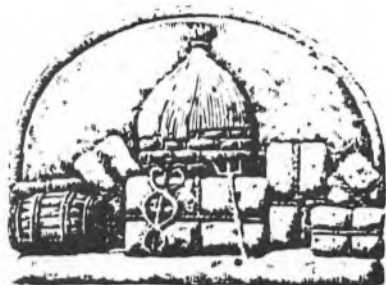
nyopstilling af disse monumenter i mere naturlige omgivelser end i "lapidariet" ved materialhuset.

De bliver nu opstillet langs den nye mur så nær ved deres oprindelige placering som vel mulig. Det er så heldigt, at de alle blev fotograferet inden vejudvidelsen, således at man rimelig nemt kan rekonstruere gravstederne. Da der jo er tale om sløjfede gravsteder, hvor de jordiske rester af de personer monumenterne var sat over, nu ligger

Kirkegårdens hjørne mod Nygade og I.L.Tvedesvej omkring århundredskiftet. Ligvognshuset, det gamle kirsebærtræ og stakittet forsvandt ved den store vejudvidelse. Christine Mølle i baggrunden brændte i 1928.

under vejens asfalt, vil der ikke blive tale om en egentlig genskabelse af gravstederne

Fint udhugget marmorrelief i gravmæle for købmand Engelbrecht Holm. Motivet symboliserer handelen og den nødvendige flid (bikuben).

med hække omkring fiktive gravsteder. Men monumenterne vil blive opstillet, så de så vidt muligt står som de oprindeligt stod, ligesom også den slags træer der flankerede dem, vil blive plantet. Således vil monumentet over van Mehren atter komme til at stå op mod kirkegårdsmuren flankeret af

thujaer og i selskab med de øvrige fine monumenter over Mehren-slægten. Marmortavlen over kaptajn og kæmner Ludvig Ferdinand Tegner vil atter blive ophængt på kirkegårdsmuren, som det var almindeligt at gøre på den gamle kirkegårdsmur, og de 4 fine sandstenstavler over slægten Knox og Mullens vil atter komme til at stå på række foran kirkegårdsmuren med takstræer imellem.

Denne ældste del af Helsingør Kirkegård vil hermed fremover langt bedre kunne fortælle sin lange og spændende historie for den lidt romantiske kirkegårdsvandrer, som den kunne inden den måtte afgive en alt for stor del af den indviede jord til trafikken.

Lars Bjørn Madsen

MØDER OG ARRANGEMENTER

Torsdag, den 25. februar, kl. 20.

Vi minder om mødet på Marienlyst Slot, hvor museumspædagog Poul Korse fortæller om Christian den Fjerde og Helsingør.

Nærmere beskrevet i Forening & Museum nr. 4/1987.

Torsdag, den 10. marts, kl. 19.30

ORDINÆR GENERALFORSAMLING på Marienlyst Slot.

Dagsorden iflg. vedtægterne.

Efter generalforsamlingen vil museumschef Kenno Pedersen fortælle om slottet og dets spændende, 400-årige historie.

MØDER OG ARRANGEMENTER

Søndag, den 5. juni

GRUNDLOVSFEST på
Flynderupgård Museet.

Nærmere omtale af dette arrangement vil fremkomme i næste nummer af Forening & Museum.

LOKALHISTORISKE NYUDGIVELSER

- ved Poul Korse

Helsingør Kommunes Museer har i 1987 registreret følgende lokalhistoriske publikationer.

MOSEBYEN - Registrant for Mørdrup landsby, 1986.
(120 sider. Ill. kr. 122)

Omfattende og rigt illustreret gennemgang af landsbyen Mørdrups historie samt beskrivelse af hver enkelt af de tilbageværende gamle gårde og huse.

Helsingør-som fotografen så det: SNEKKERSTEN OG SKOTTERUP (Billedhæfte. 32 sider. Kr. 20 - for museumsforeningens medlemmer: Kr. 20).

Helsingør-som fotografen så det: SMEDEN (Billedhæfte. 32 sider. Kr. 30). Hæfterne 7 og 8 i den lille populære serie.

Helsingør Kommunes Museer - ÅRB OG 1986.

(120 sider. Ill. Kr. 100 (tilsendt Museumsforeningens medlemmer som gave)).

Årbogen indeholder artikler om offentlig og privat forsg i Helsingør 1737-1808, brændevinsindustrien i Helsingør i anden halvdel af 1800-årene, værftets snedkeri 1882-1932. Desuden museernes og Kulturelt Udvalgs beretninger for 1986.

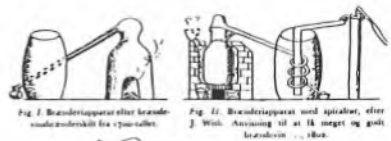

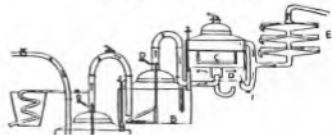
Fig. 1. Brændevinsapparat eller brændevinsmoderskål fra 1700-tallet.

Fig. 2. Anordning til at få meget og godt brændevin ... 1800.

Fig. 3. Brændevinsapparat med smekkeskiver, eller Friedrichs Gøring. Beskrivelse over Bøe, del 4 og 5, side 4, dele 1 og 2, side 3.

A. Smekkeskiver
B. Smekkeskiver
C. Smekkeskiver
D. Smekkeskiver

...og i loo år var vi
fælleSiDonten....
(56 sider, ill. ikke i handelen)

Tom Danielsen har skrevet historien i anledning af Specialarbejderforbundets Helsingør afdelings loo års jubilæum.

... rundt om ERLING.
(88 sider. Ill. Kr. 55)

Et afslappet portræt af Helsingørskredsens mangeårige socialdemokratiske folketingsmand og minister.

Folk og minder fra Nordsjælland.
(Julehæfte. 52 sid. Ill. Kr. 85)

Bla.a. artikler om Helsingørs første vejviser, fiskerlejerne Snekkersten og Skotterup samt Helsingørfotografen Christian Wismer.

NORDSKOV MØLLE fortæller.
(48 sider. Ill. Kr. 20).

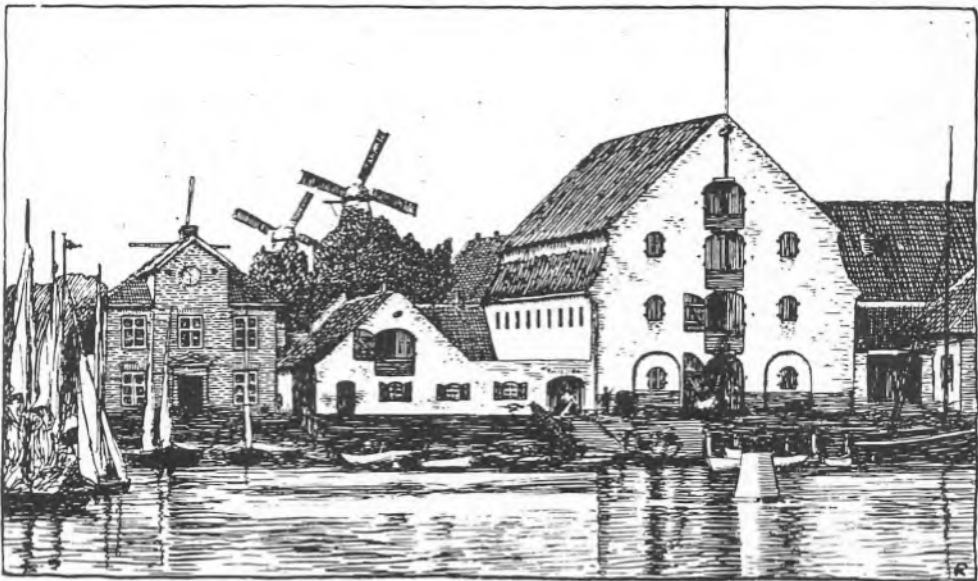
Den gamle mølle i Aalsgaarde fortæller sin historie gennem Lis Møller Hundebølls pen. Forhandles af forlaget Heureka, Tofterup.

BLANDT BØDLER OG ANDET SKARNSFOLK. (40 sider, Ill. Kr. 58).

Efter heksene og fuserne og bønhaserne beretter museumschef Kenno Pedersen den gang livfuldt om en anden af fortidens out-sidergrupper.

Desuden udgiver de lokalhistoriske foreninger regelmæssige medlemspublikationer, der også indeholder lokalhistoriske artikler.

Poul Korse

Idyl fra det forsvundne Helsingør, må man vist kalde tegningerne på for- og bagsiden. De viser Havnepladsen omkring 1880 inden stationen blev bygget. På begge tegninger ser man det kæmpestore toldbodpakhus med havnekontoret til venstre for dette. I havnekontorets gavlkvist sidder uret fra det nedrevne Øresunds Toldkammer til glæde for de passagerer, der skulle med dampskibet. På forsidebilledet ser man endvidere byens toldbod, der lå, hvor nu Toldkammeret ligger. Det var en pragtfuld bygning opført i 1783. Kun to bygninger på tegningerne eksisterer nu, nemlig Strandgade 75 (Simon Unna) og Rådhuset, hvis tårn ses i baggrunden. M